

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ
ЛАБОРАТОРІЯ УПРАВЛІННЯ ПТО**

На допомогу керівнику професійно-технічного навчального закладу

Електронна серія науково-методичних збірників

№4

КИЇВ-2013

Члени редакційної колегії: (затверджено засіданням вченої ради ІПТО НАПН України , протокол №2 від 14 лютого 2013р.)

Свистун В.І., доктор педагогічних наук, доцент, завідувач лабораторією, головний редактор

Болгаріна В.С., кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, заступник головного редактора.

Григор'єва В.А., кандидат педагогічних наук, доцент,

.Палькевич Ю.С., кандидат економічних наук, старший науковий співробітник лабораторії.

Чернова Т.Ю., кандидат педагогічних наук , старший науковий співробітник лабораторії.

Капран С.Б., науковий співробітник, відповідальний секретар

Електронна серія науково-методичних збірників "На допомогу керівнику професійно-технічного навчального закладу" адресується директорам, заступникам та методистам ПТНЗ, ПТО. В статтях автори висвітлюють актуальні проблеми управління ПТО, подають результати наукових досліджень, методичні рекомендації тощо.

Зміст

- Свистун В.І.** Управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки (програма та концепція науково-дослідної роботи)
- Єльнікова Г.В.** Методологічні засади управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки
- Григор'єва В.А.** Концептуальні основи управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки
- Болгаріна В.С.** Розвиток організаційної культури професійно-технічного навчального закладу
- Палькевич Ю.С.** Економічні аспекти управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки
- Чернова Т.Ю.** Соціальне партнерство: початок експерименту з управління розвитком ПТО в умовах ринкової економіки
- Капран С.Б.** Методичні основи управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки

Свистун Валентина,
доктор педагогічних наук, доцент, завідувач лабораторією управління
професійно-технічною освітою

**Управління розвитком професійно-технічної
освіти в умовах ринкової економіки (програма та концепція науково-
дослідної роботи)**

Реалізація стратегічних пріоритетів соціально-економічної політики в країні активізує активні перетворення в сфері однієї з найважливіших соціокультурних ланок, що покликана готувати кваліфікованих робітників для різних галузей економіки – професійно-технічній освіті. Одним із важливих напрямів, що має зазнати реформування, є управління цією освітньою галуззю, оскільки від ефективності управління залежить ефективність діяльності як цілої галузі, так і кожного окремого професійно-технічного навчального закладу.

Найбільш важливим для управління розвитком професійно-технічної освіти в ринкових умовах стає знаходження таких стратегій, які б якнайкраще відповідали специфіці трансформації галузі. Зміна парадигм управління розвитком професійно-технічної освіти в напрямі становлення демократичних, гуманістичних і культурологічних засад, відкритості, самоорганізації системи потребує переосмислення та становлення нових функцій, змісту та технологій управління. З огляду на це, науковці лабораторії управління професійно-технічною освітою ІІТО НАПН України розпочали дослідження за темою **“Управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки”** (термін виконання НДР: 01.01.2013 р. – 31.12.

стану в інший, який характеризується наявністю якісних перетворень управління 2015 р.)

Розробка теоретичних та методичних основ управління розвитком професійно-технічної освіти в ринкових умовах ґрунтується на доведених дослідниками положеннях про те, що розвиток може здійснюватися цілеспрямовано, отже є керованим процесом. Управління розвитком ІІТО ми розглядаємо як процес переходу управління ІІТО з одного в цілому чи привнесенням в нього якісно нових елементів, властивостей, характеристик.

Управління розвитком, а отже, всі підсистеми управління професійно-

технічної освіти мають бути спрямовані на рішення головних її проблем: забезпечення якості професійної освіти, її доступності й ефективності.

Обмеження розвитку управління ПТО пов'язано з:

- неефективністю в умовах ринкової економіки застарілих звичних стилів і стереотипів управлінської діяльності суб'єктів управління ПТО;
- концентрацією основних зусиль суб'єктів управління ПТО на забезпеченні поточного функціонування системи управління, що гальмує переорієнтацію управління на пріоритети перспективного розвитку ПТО;
- недосконалістю нормативно-правової бази управління ПТО;
- нерозробленістю механізмів реалізації прийнятих державних рішень у галузі ПТО;
- невирішеністю питань соціального захисту управлінських кадрів ПТО, підвищення їх професіоналізму, забезпечення престижності управлінської діяльності в цій освітній галузі тощо.

Одним з важливих елементів системи управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки є її інтеграція в економічний простір країни та адаптація до ринкових умов. Цей напрям досліджень потребує постійного моніторингу змін соціально-економічних явищ з використанням різноманітних методів економічного аналізу на базі створення гнучких механізмів державного регулювання системи ПТО та фінансово-економічної діяльності підприємств. Національною стратегією розвитку освіти на 2012-2021 рр. задекларовано, що інтеграція України у світовий освітній простір вимагає постійного вдосконалення національної системи освіти, пошуку ефективних шляхів підвищення якості освітніх послуг у т.ч. на підставі розвитку державно-громадської моделі управління.

У зв'язку з цим розроблення науково-методичного продукту, на нашу думку, повинно бути спрямовано на подолання таких проблем, як: недостатня зорієнтованість структури і змісту професійно-технічної освіти на потреби ринку праці та сучасні економічні тенденції; низький рівень фінансово-економічного, матеріально-технічного, навчально-методичного та інформаційного забезпечення ПТНЗ; слабка мотивація суспільства та бізнесу до інвестування в ПТО.

Окрім того, складнощі перехідного періоду щодо інтеграції ПТО та суб'єктів господарювання відповідних галузей економіки продиктовані певними ризиками макроекономічного характеру, а саме: нестабільністю економіки, обмеженістю ресурсів для забезпечення системної реалізації усіх завдань і заходів, передбачених стратегією; недостатністю підготовленості органів управління освітою до комплексного вирішення нових завдань, до координації діяльності усіх служб й інституцій.

Вважаємо за необхідне проведення постійного моніторингу ефективності державного регулювання, спрямованого на фінансово-економічну діяльність всіх суб'єктів господарювання, задіяних у інтеграційному процесі. Це, у свою чергу, потребує застосування нових підходів щодо методів визначення цієї ефективності, розробки системи

показників її оцінки. Дослідження ефективності державного регулювання доцільно проводити одночасно з визначенням ефективності адміністративного та фінансового управління усередині ПТНЗ, що також буде оцінюватися за розробленою системою показників.

Концептуальна ідея дослідження. Система ПТО в цілому й управління розвитком цієї системи змінюється залежно від економічних, соціокультурних умов у зв'язку з появою на новому етапі розвитку суспільства нових цілей освіти взагалі й ПТО зокрема, зумовлених сучасними потребами особистості, суспільства і держави.

Методологічні орієнтири дослідження управління розвитком ПТО включають такі ключові методологічні підходи, як системний і культурологічний (філософський рівень), процесний, ресурсний і діяльнісний (загальнонауковий рівень), компетентнісний (конкретно-науковий рівень), комплекс взаємодоповнюючих теоретичних і емпіричних методів дослідження (технологічний рівень). Вони представляють собою сукупність елементів, що знаходяться у взаємозв'язках і утворюють певну цілісність.

Концептуальна модель управлінського забезпечення розвитку ПТО буде розроблятися нами з урахуванням світових і вітчизняних тенденцій зазначеного розвитку. За допомогою випереджального прогнозування ми отримали такі структурно-рівневі компоненти моделі: цільові (цілі, принципи, задачі), змістовні (функції, основні напрями діяльності), операційно-дієві (форми, методи, засоби, умови), оціночно-результативні (критерії й показники), а також їх системоутворюючі зв'язки, спрямовані на забезпечення наступності й інтегративності рівнів управління професійно-технічною освітою.

Розроблення теоретичних та методологічних основ управління розвитком ПТО передбачає розгляд об'єкта дослідження як органічної множини взаємодіючих елементів: визначення складу, структури й організації елементів і частин системи, виявлення провідних взаємодій між ними, зовнішніх зв'язків системи, визначення її функцій і ролі серед інших систем, які у своїй сукупності дозволяють розв'язати ключові проблеми НДР:

- теоретичні основи управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки;
- методологічні засади управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки;
- концептуальні основи управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки;
- економічні аспекти управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки;
- соціальне партнерство як чинник управління розвитком ПТО в умовах ринкової економіки;
- методичні основи управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки;
- розвиток організаційної культури професійно-технічного навчального

закладу.

Мета НДР: розробити, обґрунтувати та експериментальній перевірити теоретичні й методичні основи управління розвитком ПТО в умовах ринкової економіки та експериментальна їх перевірка.

Основні завдання дослідження:

- здійснити аналіз стан розробки проблеми управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки в теорії і на практиці;

- здійснити аналіз зарубіжного досвіду управління розвитком професійно-технічної освіти;

- обґрунтувати теоретичні, концептуальні та методичні основи управління розвитком професійно-технічної освіти;

- розробити та впровадити в практику діяльності ПТНЗ навчально-методичні посібники щодо розвитку управлінської культури керівників ПТНЗ та впровадження інноваційних методів в їх управлінську діяльність;

- здійснити експертне оцінювання кінцевих результатів НДР, підготувати висновки щодо можливостей впровадження наукових розробок у практику управління професійно-технічних навчальних закладів.

Методологічну основу дослідження становлять закони і категорії наукового пізнання; закони і закономірності управління соціальними і соціально-педагогічними системами; положення теорії систем про об'єктивність і закономірності розвитку суспільства, ієрархізації цілей розвитку складних об'єктів; діалектичну єдність традиційного та інноваційного; принципи науковості, історизму; взаємозв'язку теорії й практики управління соціальними системами, що забезпечують об'єктивність теоретичного, емпіричного й експериментального вивчення предметів і явищ з метою розкриття сутності й специфіки управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки; взаємозумовленості зовнішніх і внутрішніх чинників освітнього середовища та їхній вплив на ефективність управління розвитком професійно-технічної освіти; філософські, соціологічні та психологічні основи теорії управління.

Теоретичну основу дослідження становлять: основні положення теорії управління соціальними системами в сучасних соціально-економічних умовах; системний, синергетичний, функціональний, ситуаційний, інформаційний наукові підходи з метою розробки, обґрунтування й експериментальної апробації оцінювання ефективності управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки.

Методи дослідження:

– теоретичні: аналіз філософської, економічної, психологічної, соціологічної, педагогічної літератури, нормативних документів, вивчення та узагальнення досвіду управління професійно-технічними навчальними закладами, соціального партнерства в системі ПТО

– емпіричні: анкетування, тестування, бесіди та інтерв'ю, спостереження, експертне оцінювання, педагогічний експеримент, методи

математичної статистики.

Очікувані наукові результати, їх обсяг. У процесі науково-дослідної роботи за темою дослідження буде: обґрунтовано категоріально-поняттєвий апарат управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки, концепцію управління розвитком професійно-технічної освіти, педагогічні умови організації соціального партнерства на різних рівнях управління ПТО, методи управління розвитком ПТО, шляхи та засоби розвитку організаційної культури ПТНЗ, запропоновано теоретико-методологічний підхід до розробки стратегії управління розвитком ПТО; визначено та охарактеризовано економічні механізми управління розвитком професійно-технічної освіти, розроблено зміст та форми соціального партнерства як ефективного чинника управління професійно-технічною освітою, запропоновано інноваційні методи управлінської діяльності керівників ПТНЗ, стратегію та методи розвитку організаційної культури у професійно-технічних навчальних закладах в умовах ринкової економіки.

За результатами науково-дослідної роботи планується підготувати:

наукової продукції – 2 монографії: «Управління розвитком професійно-технічної освіти в сучасних умовах: теорія і практика» (20 д.а.), «Вплив трансформації ринкової економіки на управління розвитком професійно-технічної освіти» (10 д.а.);

навчальної продукції – 2 посібника: «Розвиток управлінської культури керівників професійно-технічних навчальних закладів» (10 д.а.); «Інноваційні методи управлінської діяльності керівників птнз» (8 д.а.);

статті для збірників наукових праць «Модернізація професійної освіти і навчання: проблеми, пошуки і перспективи» й «Науковий вісник ІПТО НАПН України. Професійна педагогіка» загальним обсягом 13,75 д.а.

Прогноз стосовно використання результатів НДР. Цільова група користувачів наукової продукції: керівники і працівники органів управління освіти і науки, науково-методичних центрів ПТО МОНмолодьспорт України, обласних навчально-методичних центрів ПТО, професійно-технічних навчальних закладів, педагогічні працівники професійно-технічних навчальних закладів.

Об'єкти впровадження: органи управління освіти і науки, ПТНЗ, науково-методичні центри ПТО МОН України, обласні навчально-методичні центри (кабінети) ПТО, професійно-технічні навчальні заклади, Інститути післядипломної педагогічної освіти МОН України, наукові підрозділи НАПН України. Впровадження здійснюватиметься шляхом публікації основних результатів НДР відповідно до перспективного плану випуску друкованої продукції Інституту професійно-технічної освіти НАПН України,

використання результатів НДР у рекомендаціях конференцій та інших науково-практичних заходів тощо.

Упровадження результатів НДР здійснюватиметься на всеукраїнському, регіональному та локальному рівнях у два етапи: на першому етапі (2014-2015 рр.) результати НДР упроваджуватися переважно на локальному рівні; на другому етапі (2016-2018 рр.) результати НДР упроваджуватися на регіональному та всеукраїнському рівнях.

Очікуваний соціальний ефект упровадження результатів НДР полягає в тому, що розроблені теоретичні і методичні основи управління розвитком професійно-технічної освіти в ринкових умовах будуть слугувати науковим підґрунтям у формуванні державної політики забезпечення випереджувального розвитку професійно-технічної освіти, спрямованої на максимальне задоволення освітніх потреб особистості, вітчизняної економіки у кваліфікованих робітниках, забезпечення відповідності рівня і якості їхньої кваліфікацій і компетентностей вимогам роботодавців.

Основні етапи науково-дослідної роботи

№№ п/п	Найменування етапу робіт	Термін виконання початок- закінчення (місяць, рік)
1.	I етап – аналіз науково-теоретичних і методичних джерел, практики управління професійно-технічної освіти, розроблення загальнонаукових підходів до вивчення проблеми, визначення експериментальної бази, виявлення та аналіз суперечностей в управлінні системою професійно-технічної освіти. Підготовка до експериментальної роботи. Розробка програми і методики дослідження	01.01.20013- 31.12.2013
2.	II етап – теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка теоретичних і методичних основ управління розвитком професійно-технічної освіти в ринкових умовах. Проведення експериментальної роботи	01.01.2014- 31.12.2014
3.	III етап – узагальнення результатів дослідження, розроблення й апробація науково-методичного забезпечення щодо управління розвитком професійно-технічної освіти в ринкових умовах	01.01.2015- 31.12.2015

Експериментальна база дослідження:

Черкаський обласний науково-методичний центр ПТО; Запорізький НМЦ ПТО; Дніпродзержинський Центр підготовки і перепідготовки робітничих кадрів (Дніпропетровська обл.); ВПУ м.Ромни Сумської обл.; Бердичівський професійний аграрний ліцей Житомирської обл.; ПТУ № 50 м. Карлівки Полтавської області. ([Повернутись до ЗМІСТ](#))

Окрім цього, ми відкриті для творчої співпраці з керівниками ПТО, ПТНЗ. Ознайомлення з програмними напрямами, концепцією та методикою дослідження переслідує мету налагодження плідної співпраці з управлінцями в площині досліджуваної проблеми. Чекаємо ваших пропозицій, думок щодо вирішення проблеми управління розвитком ПТО в умовах ринкової економіки.

З нами можна спілкуватись через:

електронну адресу – <upto@i.ua>

телефонний зв'язок – 252-71-75;

листування за адресою – ІПТО НАПН України, вул.. Чапаєвське шосе, 98а, м. Київ, 03045.

*Григор'єва Валентина,
старший науковий співробітник, кандидат педагогічних наук, доцент*

Концептуальні основи управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки

За умов становлення ринкових відносин в Україні актуалізується провідна роль освіти. Стійке зростання економіки, науки і культури нерозривно пов'язане з підвищенням якості роботи системи освіти, яка сьогодні набуває нових якісних прикмет через свою зорієнтованість на входження у світовий освітній простір. Створення механізмів стійкого розвитку освітніх систем безпосередньо залежить від рівня управління ними.

У сучасних умовах діяльність керівників системи освіти передбачає орієнтацію на науково-обґрунтований, а не емпіричний рівень управління. Створення, функціонування і розвиток сучасної моделі управління освітою неможливі без осмислення попереднього досвіду, вивчення прогресивних ідей педагогів і вчених, які здійснили гідний, ціннісний внесок у розроблення цілісних концептуальних систем освіти й управління ними. Це дозволяє зрозуміти діалектичну сутність явищ, що відбуваються, спрогнозувати подальший розвиток педагогічних інновацій і систем.

Наразі в науці накопичено значний обсяг знань щодо різних аспектів проблем управління системою освіти, у тому числі, професійно-технічною.

Систему концептуальних ідей і поглядів на стратегію та основні напрями розвитку професійно-технічної освіти визначає низка документів, серед яких основоположними є: Концепція державної цільової програми розвитку професійно-технічної освіти на 2011 – 2015 роки; Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки. Зокрема, ці програми передбачають удосконалення управління професійно-технічною освітою, а саме: підвищення ефективності державного і громадського контролю; запровадження моніторингу ефективності управлінських рішень, їх впливу на

якість професійно-технічної освіти; оновлення нормативно-правової бази шляхом внесення змін до законодавчих актів у сфері професійно-технічної освіти; створення соціальної реклами престижності робітничих професій тощо.

Проте, нинішній стан управління професійно-технічною освітою, темпи, глибина перетворень і розвитку ПТО не задовольняють сучасні потреби суспільства. Існуюча модель управління ПТО не повністю відповідає вимогам демократизації, що передбачають розширення впливу громадської думки на прийняття адекватних управлінських рішень, перерозподіл функцій управління між центральними і місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. Актуальними завданнями залишаються збереження і поширення кращих традицій національної системи ПТО, її гуманізація, культуризація, інформатизація, забезпечення доступності та відкритості.

Загальними недоліками усіх проаналізованих нами концепцій реформування системи освіти, в тому числі і професійно-технічної, є: проблема розвитку ПТО вирішується у відриві від стратегії розвитку і економічної політики держави (незрозуміло, під яку державну стратегію проводиться реформування ПТО); жодна із концепцій не розглядає професійно-технічну освіту як потужний засіб виходу з економічної кризи, розвитку суспільства і економіки; не визначені критерії розвитку ПТО. Вирішення зазначених проблем значною мірою ускладнюється через відсутність загальної стратегії розвитку суспільства і держави.

Контекст заявленого підводить до висновку про необхідність розробки концепції управління розвитком професійно-технічної освіти, котра б найбільш повно враховувала специфіку економічних умов, за яких здійснюється реформування освіти. Цього можна досягти, чітко визначивши концептуальні основи, що синтезують досягнення вітчизняної і зарубіжної теорії й практики управління розвитком ПТО

У дослідженні заявленої теми ми спиралися на результати здійсненого нами аналізу наявних у науці визначень поняття «концепція». З нього випливає, що концепція – це система поглядів, те чи інше розуміння явищ і процесів, певний задум, провідна думка, керівний принцип наукового дослідження. Отже, концептуальний підхід до дослідження проблеми має бути пов'язаним з виокремленням системи часткових ідей, покликаних поетапно вирішувати визначену проблему. Разом з тим, концепція повинна містити інтегративну ідею, що об'єднує всі інші й підпорядковує їх досягненню основної мети. Концепція виступає в якості такого теоретико-методологічного простору, в якому дослідник реалізує висунуті припущення.

Розвиток професійно-технічної освіти (до того ж ми маємо на увазі саме інноваційний розвиток) закономірно потребує позитивних змін у системі управління нею. Отже, звідси випливає необхідність визначення концептуальних основ у вигляді методологічних орієнтирів, які дозволяють здійснити розробку механізмів управління розвитком ПТО в умовах ринкової економіки.

З нашої точки зору, управління розвитком ПТО – це складне, поліаспектне явище, тому для його вивчення **не** може бути «єдино вірного» методологічного підходу як сукупності прийомів й способів пізнання (*Бордовская Н. В. Системная методология современных педагогических исследований / Н. В. Бордовская // Педагогика. – 2005. – № 5. – С. 21-29*).

Розроблення концептуальних основ управління розвитком ПТО передбачає розгляд об'єкта дослідження як органічної множини взаємодіючих елементів: визначення складу, структури й організації елементів і частин системи, виявлення провідних взаємодій між ними, зовнішніх зв'язків системи, визначення її функцій і ролі серед інших систем тощо.

Виходячи з того, що педагогіка своїм корінням сягає філософії, як своєї основи і вихідного джерела, а також оскільки сутність основних педагогічних понять і термінів можна найбільш змістовно охарактеризувати тільки з

урахуванням їх філософського значення, провідними серед методологічних орієнтирів для нас являються положення філософії в її методологічній функції. Компонентом концептуального простору, який дозволяє дослідити проблему управління розвитком ПТО в умовах ринкової економіки, на філософському рівні нами обрані *системний і культурологічний* підходи.

Системний підхід в рамках нашого дослідження – це підхід, що розглядає управління розвитком ПТО як сукупність елементів і зв'язків між ними (людей, структури, задач і технологій), орієнтованих на досягнення поставлених цілей в умовах змінюваного зовнішнього середовища. Системний підхід дозволяє нам досліджувати управління розвитком ПТО як нежорстку систему, що складається з певної кількості взаємозалежних частин, кожна з яких функціонує у взаємодії з іншими частинами для створення цілого, яке має свої конкретні властивості.

Системний підхід, в основі якого лежить «методологія м'яких систем» (Ю. М. Плотинський), має відношення щодо «живих» систем, які володіють свідомістю. Об'єктом їх методології є процес добудування, доструктурування людиною себе в акті взаємного творення. Особа, досліджуючи навколишній світ, формує ставлення до нього, відкриває себе, знаходить свої інтереси й цілі. Такий підхід дозволяє як самому керуючому, так і на рівні співуправління, діагностувати проблеми і вжити корегуючі дії.

Культурологічний підхід, що реалізує гуманістичну установку в розумінні соціальної функції людини, стосовно дослідження такого явища, як управління розвитком ПТО, здійснюється нами в контексті загальнофілософського розуміння культури. У даний час у філософії визначилися напрями, що розглядають культуру як сукупність матеріальних та духовних цінностей, як специфічний спосіб діяльності, як процес творчої самореалізації сутнісних сил особистості тощо.

До складу методологічного забезпечення виконуваної нами науково-дослідної роботи поряд з філософськими, входять також на рівні

загальнонаукової методології *процесний, ресурсний, діяльнісний* підходи.

Процесний підхід передбачає використання у професійно-технічному навчальному закладі системи процесів разом з їх визначенням і взаємодією, а також управління процесами, спрямоване на отримання бажаного результату. Під процесом у даному випадку розуміється діяльність, що використовує ресурси, і яка керована з метою перетворення входів у виходи. Процесний підхід дозволяє визначати і здійснювати численні взаємопов'язані види діяльності щодо управління розвитком ПТО й ПТНЗ, забезпечувати неперервність управління не тільки на стику окремих процесів у межах їхньої системи, а й у разі їх комбінації та взаємодії.

Важливим ключовим підходом у контексті концептуальних основ управління розвитком ПТО виступає ресурсний підхід, сутність якого полягає у формуванні, розподілі та використанні *внутрішніх ресурсів* тієї чи іншої педагогічної системи. Раціональне використання внутрішніх резервів ПТНЗ є одним з визначальних факторів підвищення його конкурентоздатності. Ресурсні переваги ПТНЗ перед конкурентами набувають стратегічного значення тільки за умови кореляції з ринковими запитами. Отже, ресурси мають забезпечувати очевидні переваги з точки зору споживача. Звідси випливає, що ресурсний підхід дозволяє проводити чітку різницю між внутрішніми ресурсами і можливостями ПТНЗ, з одного боку, й якістю освітніх послуг і користю для споживача – з іншого.

Використання діяльнісного підходу стосовно виконуваної нами роботи являється очевидним, оскільки управління розвитком ПТО здійснюється саме в діяльності, зокрема, – в організаційно-педагогічній. Діяльнісний підхід уможлиблює розгляд її як підсистеми діяльності у загальному, соціальному значенні, і одночасно як систему, що містить різні підсистеми, сукупність яких реалізує функцію залучення кожного суб'єкта до участі в управлінні розвитком ПТНЗ і професійно-технічної освіти.

Методологічним орієнтиром на конкретно-науковому рівні дослідження

зазначеної проблеми для нас є компетентнісний підхід. Його завдання – конкретизувати використання методологічних підходів більш високих рівнів, внести в них доповнення і розробити систему практичного здійснення управління розвитком ПТО. Компетентнісний підхід передбачає, що людський ресурс, який використовується в управлінні розвитком ПТО, має бути компетентним відносно отриманої освіти, підготовки, навичок та досвіду.

Методологічне забезпечення на технологічному рівні дослідження містить у собі його методику як комплекс взаємодоповнюючих теоретичних і емпіричних методів, підпорядкованих методологічним функціям використовуваних підходів усіх трьох вищестоящих рівнів методології і покликаних з найбільшою вірогідністю виявити й обґрунтувати механізми управління розвитком ПТО.

Таким чином, методологічні орієнтири дослідження управління розвитком ПТО включають такі ключові методологічні підходи, як *системний і культурологічний* (філософський рівень), *процесний, ресурсний і діяльнісний* (загальнонауковий рівень), *компетентнісний* (конкретно-науковий рівень), комплекс взаємодоповнюючих *теоретичних і емпіричних методів* дослідження (технологічний рівень). Вони являють собою сукупність елементів, що знаходяться у взаємозв'язках і утворюють певну цілісність.

У процесі виявлення концептуальних основ управління розвитком ПТО ми передбачаємо синтезувати в одну групу *принципи* як наслідки методологічних підходів на філософському, загальнонауковому і конкретно-науковому рівнях (принципи демократизації і гуманізації управління педагогічними системами, системність і цілісність в управлінні, раціональне поєднання централізації і децентралізації, єдність єдиноначальності й колегіальності, об'єктивність і повнота інформації в управлінні тощо).

Концептуальна модель управлінського забезпечення розвитку ПТО буде розроблятися нами з урахуванням світових і вітчизняних тенденцій

зазначеного розвитку. За допомогою випереджального прогнозування ми отримали такі *структурно-рівневі компоненти* моделі: цільові (цілі, принципи, задачі), змістовні (функції, основні напрями діяльності), операційно-дієві (форми, методи, засоби, умови), оціночно-результативні (критерії й показники), а також їх *системоутворюючі зв'язки*, спрямовані на забезпечення наступності й інтегративності рівнів управління професійно-технічною освітою.

Ми вбачаємо за необхідне використати *модельний експеримент*. Враховуючи предмет нашого дослідження, модельний експеримент буде полягати у включенні в управлінську діяльність керівників ПТНЗ розробленої концептуальної моделі, яка сприятиме досягненню зазначеної мети. Суттєво прийняти до уваги, що результативність моделювання значно зросте, якщо під час побудови моделі й перенесення результатів моделювання на оригінал дослідник використає деяку концепцію, яка спрямована на уточнення ідеї подібності, пов'язаної з процедурою моделювання.

Ми запрошуємо до співробітництва усіх, хто має бажання й інтерес до того чи іншого аспекту заявленої теми. Кінцевий результат буде полягати в обґрунтуванні концепції управління розвитком ПТО, яка б найбільш повно відображала сутність цього явища і найбільш природно синтезувала досягнення вітчизняної і зарубіжної теорії й практики управління; у виявленні передумов, чинників, що детермінують концептуалізацію теорії управління.

[\(Повернутись до ЗМІСТ\)](#)

Болгаріна Валентина,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник

Розвиток організаційної культури професійно-технічного навчального закладу

Організація – це об'єднання спільно працюючих людей, діяльність яких свідомо координується для досягнення загальних цілей. Це може бути підприємство, навчальний заклад, фірма чи інші організаційні структури. Кожна з них має свою специфіку діяльності, але їй притаманно й ряд спільних ознак: наявність поставлених цілей кінцевих результатів; існування стійких зв'язків, взаємодії між членами організації; правил, які регулюють відносини, що виявляється через певну організаційну структуру і культуру поведінки; постійна взаємодія із зовнішнім середовищем; використання всіх видів ресурсів для досягнення цілей діяльності [1].

Основними складовими будь-якої організаційної системи є:

- людина як її ключовий елемент;
- формальна та неформальна організація системи;
- стиль управління;
- оточуюче середовище.

Легко помітити, що це стосується і професійно-технічних навчальних закладів (далі ПТНЗ), які є ключовою ланкою ПТО і покликані забезпечити реалізацію потреб особистості в оволодінні робітничими професіями (спеціальністю, кваліфікацією), створення відповідних умов для надання якісних освітньо-виховних послуг. Виконання цих завдань залежить від багатьох чинників. Серед них – якість управління. Управлінська діяльність пов'язана з вирішенням багатьох складних організаційних проблем. Шлях до успішного їх розв'язання, на думку багатьох дослідників у галузі управління, – створення, підтримання та розвиток *організаційної культури*, яка означає

сукупність ідей, колективних базових цінностей, уявлень, властивих групі людей, що утворюють певну організацію (підприємство, освітній заклад тощо), їх ставлення до мети діяльності та способів досягнення. Зважаючи на актуальність проблеми, серед тем науково-дослідної роботи лабораторії управління професійно-технічною освітою ІІТО НАПН Укр. на 2013 – 2015 роки, об'єднаних спільною темою «Управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки» запланована така **«Розвиток організаційної культури професійно-технічного навчального закладу»**.

Об'єктом дослідження визначеної проблеми є: **управління розвитком професійно-технічної освіти. Предметом: розвиток організаційної культури професійно-технічного навчального закладу.**

Мета дослідження: Визначити та науково обґрунтувати стратегію, шляхи та засоби розвитку організаційної культури у професійно-технічних навчальних закладах в умовах ринкової економіки.

Концептуальні підходи до дослідження полягають у наступному. *Організаційну культуру* ми розглядаємо як невід'ємну складову *культури* суспільства, рівень якої є визначальним чинником розвитку будь-якого виду культури. **Культура** – розглядається у контексті даного дослідження у кількох значеннях: як сукупність духовних та матеріальних цінностей, вироблених людством; як сфера духовного життя суспільства, до якої входить і освіта; як рівень оволодіння знаннями у різних галузях та культурними способами діяльності; як форма соціальної поведінки людини, обумовлена рівнем її розвитку. Культура символізує переконання, цінності й засоби вираження, які є спільними для якоїсь групи і які служать упорядкуванню культурного досвіду і регулюванню поведінки людей.

У процесі дослідження передбачаємо здійснювати *системний підхід* як універсальну методологічну основу пізнання дійсності, врахування законів діалектики. Використовуватимемо *синергетичний, компетентнісний,*

культурологічний підходи, що сприятиме дослідженню організаційної культури як цілісного явища. Заклади освіти, зокрема – ПТНЗ ми розглядаємо як культурне явище, культурний простір, отже діяльність суб'єктів управління ми аналізуємо з позицій культурологічних засад. *Культурологічні засади* – ми розуміємо як: основу, сукупність теоретико-методологічних положень, які дають змогу аналізувати та здійснювати управлінську діяльність у площині системоутворюючих культурологічних понять (культура, культурна взаємодія, цінності тощо); культурологічну спрямованість змісту цієї діяльності; соціально-педагогічні умови, методи та способи запровадження культурологічного підходу до управління навчально-виховним процесом.

Важливим завданням управління є забезпечення сталого розвитку навчального закладу, що являє собою досить складну соціально-педагогічну систему. Виконання цього завдання неможливе без *організаційної культури*

Ми схильні до того, щоб розглядати організаційну культуру як цілісне явище: як ідеологію управління, розуміючи під цим систему поглядів, ідей, цінностей, пов'язаних з управлінням організацією, стратегією її розвитку, способами, методами досягнення цілей, з діловою етикою організації (тобто з моральними принципами, нормами, правилами організації).

Організаційна культура має певну ієрархію - від I-го ступеню (культура працівника), II-го (культура структурних підрозділів) до III-го – культури організації (підприємства, навчального закладу тощо). Вона має бути спрямована на формування взаємовідносин і взаємозв'язків між структурними елементами системи, що є об'єктами управління (працівниками, підрозділами), адже саме це забезпечує її самоорганізацію, формування основних цінностей організації. *Головною метою організаційної культури є зростання трудового потенціалу персоналу, а основним критерієм досягнення цієї мети є забезпечення належного рівня компетенції працівників, ефективності діяльності організації.*

У своєму дослідженні ми надаватимемо важливого значення вивченню ролі керівників у формуванні та вдосконаленні організаційної культури ПТНЗ. Безперечно, вони є основним суб'єктом становлення культури організації. На це прямо вказують відомі дослідники організаційної культури Дж.Ньюстром і К.Девіс: «...у більшості випадків біля джерел культури – вище керівництво організації» [2, 185]. Тож ми вивчатимемо цінності, якими керуються лідери організації, методи, які використовуються ними для розвитку організаційної культури, щоб виявити найбільш ефективні.

Відповідно до предмета, мети та концепції дослідження сформульовано такі **завдання**:

- Здійснити аналіз стану теоретичних основ організаційної культури.
- З'ясувати сутність організаційної культури, співвідношення її з управлінською культурою.
- Виявити критерії оцінювання рівня організаційної культури. Вивчити вихідний стан (базовий) для подальшого розвитку організаційної культури на рівні професійно-технічних навчальних закладів.
- Визначити та науково обґрунтувати стратегію, шляхи та засоби розвитку організаційної культури у професійно-технічних навчальних закладах в умовах ринкової економіки, роль керівників у формуванні та вдосконаленні організаційної культури.
- Експериментально перевірити основні шляхи та засоби розвитку організаційної культури у професійно-технічних навчальних закладах.

База дослідження: Дніпродзержинський Центр підготовки і перепідготовки робітничих кадрів (Дніпропетровська обл.); Черкаський обласний науково-методичний центр ПТО; Запорізький НМЦ ПТО; Бердичівський професійний аграрний ліцей Житомирської обл.; ВПУ м.Ромни Сумської обл.; ПТУ № 50 м. Карлівки Полтавської області.

Очікувані результати. Подальший розвиток теоретичних засад та практики вдосконалення організаційної культури професійно-технічних навчальних

закладів, що сприятиме формуванню культури взаємовідносин і взаємозв'язків між структурними елементами цієї соціально-педагогічної системи (працівниками, підрозділами, всіма суб'єктами управління); забезпечить самоорганізацію, формування основних цінностей організації; підвищить рівень культури реалізації властивих управлінню функцій і сприятиме досягненню мети, цілей діяльності колективу.

За результатами дослідження будуть підготовлені: розділ до монографії „Управління розвитком професійно-технічної освіти в сучасних умовах: теорія і практика”; розділ до навчально-методичного посібника „Розвиток управлінської культури керівників професійно-технічних навчальних закладів”.

Зважаючи на вирішальне значення у результативності наукової діяльності єдності теорії та практики, ми звертаємося до керівників ПТНЗ з проханням ознайомитися зі змістом науково-дослідної роботи лабораторії та внести свої пропозиції щодо її вдосконалення. Насамперед, йдеться про посилення практичної спрямованості наукових розробок, актуальності тих чи інших напрямів досліджень. Ми з радістю приймемо пропозиції про співробітництво по темі, яка вас зацікавила. Надсилайте їх на нашу електронну адресу, використайте можливість зворотного зв'язку на сайті ІПТО НАПН України. Запевняємо, що кожна ваша думка та пропозиція не залишиться поза увагою наших співробітників. ([Повернутись до ЗМІСТ](#))

Література

1. Подлесных В. И. Теория организации: Учебник для вузов./Подлесных В.И. – СПб.: Издательский дом «Бизнес-пресса», 2003. – С.43.
2. Ньюстром Дж., Девис К. Организационное поведение: пер. С англ. – СПб.,2000. – С.185.

*Палькевич Юлія,
кандидат економічних наук*

Економічні аспекти управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки

Одним з важливих елементів системи управління розвитком професійно-технічної освіти є її інтеграція в економічний простір країни та адаптація до ринкових умов. Цей напрям досліджень потребує постійного моніторингу змін соціально-економічних явищ з використанням різноманітних методів економічного аналізу на базі створення гнучких механізмів державного регулювання системи ПТО та фінансово-економічної діяльності підприємств.

У зв'язку з цим розроблення науково-методичного продукту повинно бути спрямовано на подолання таких проблем, як: недостатня зорієнтованість структури і змісту професійно-технічної, вищої та післядипломної освіти на потреби ринку праці та сучасні економічні тенденції; низький рівень фінансово-економічного, матеріально-технічного, навчально-методичного та інформаційного забезпечення ПТНЗ; слабка мотивація суспільства та бізнесу до інвестування в ПТО.

Окрім того, складнощі перехідного періоду щодо інтеграції ПТО та суб'єктів господарювання відповідних галузей економіки продиктовані певними ризиками макроекономічного характеру, а саме: нестабільністю економіки, обмеженість ресурсів для забезпечення системної реалізації усіх завдань і заходів, передбачених стратегією; недостатністю підготовленості органів управління освітою до комплексного вирішення нових завдань, до координації діяльності усіх служб і інституцій.

На державному рівні постійно проводиться робота щодо розроблення механізмів стимулювання та заохочення бізнесу, роботодавців, фізичних і юридичних осіб до участі в розвитку ПТО, зміцненні матеріально-технічної бази навчальних закладів, що відображається у запровадженні пільгового

оподаткування, відстрочки у разі спрямування фінансових та матеріально-технічних активів на розвиток освіти, окремого навчального закладу тощо.

Наведені заходи є важливим кроком до подолання низького рівня інтеграції ПТО з потенційними спонсорами та роботодавцями. Разом з тим, вважаємо за необхідне проведення постійного моніторингу ефективності державного регулювання, спрямованого на фінансово-економічну діяльність всіх суб'єктів господарювання, задіяних у інтеграційному процесі. Це, у свою чергу, потребує застосування нових підходів щодо методів визначення цієї ефективності, розробки системи показників її оцінки. Дослідження ефективності державного регулювання доцільно проводити одночасно з визначенням ефективності адміністративного та фінансового управління усередині ПТНЗ, що також буде оцінюватися за розробленою системою показників.

Об'єктом дослідження є управління розвитком ПТО в умовах ринкової економіки.

Предметом дослідження є економічні аспекти управління розвитком ПТО.

Мета дослідження полягає у науковому обґрунтуванні теоретико-методологічних засад та розробці практичних рекомендацій щодо підвищення економічної ефективності управління розвитком системи ПТО.

Відповідно до поставленої мети визначено такі **завдання** дослідження:

1. Виокремити основні складові системи управління та державного регулювання ПТО. Визначити характер зв'язків між рівнями управління та елементами системи державного регулювання ПТО.

2. Виявити основні проблеми щодо інтеграції ПТО в економічний простір країни.

3. Узагальнити досвід економічно розвинутих країн щодо взаємовідносин держави та системи надання ПТО.

4. Запропонувати методичний підхід щодо оцінювання економічної ефективності управління розвитком ПТО.

5. Розробити конструктивний методологічний інструментарій для обґрунтування стратегії економічного розвитку ПТО з урахуванням чинників

державного регулювання та фінансового управління усередині ПТНЗ.

Теоретико-методологічною основою дослідження є системний підхід пізнання фундаментальних положень щодо теорії управління та економічної ефективності як економічних понять. Окрім того, сучасні теоретичні обґрунтування інноваційного підходу щодо змісту і форм управління ПТО.

Теоретичну основу дослідження становлять аспекти державного регулювання (Дж. Гелбрайт, Дж. М. Кейнс, А. Маршалл, Д. Рикардо, А. Сміт, М.І. Туган-Барановський та ін.); методи оцінювання освіти як галузі економіки, напрями підвищення ефективності управління освітою та реформуванні системи державного фінансування (І. Каленюк, В. Кремень, В. Луговий, В. Щетинин та ін.); реорганізації системи державного замовлення (В. Радкевич, В. Свистун, В. Ягупов та ін.); методологічні основи регулювання ринку праці, його моделювання та прогнозування (О. Чернявська, В. Дубіщев, О. Палиця, В. Полуянов та ін.);

Методи дослідження: Для вирішення поставлених у дослідженні завдань використовуватиметься комплекс взаємопов'язаних методів економічного аналізу та прогнозування.

За допомогою абстрактно-логічного методу, зокрема прийомів *аналогії, індукції, дедукції та співставлення* буде здійснюватися аналіз нормативно-правової бази України та наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених за темою дослідження з метою визначення суті основних понять та їх уточнення.

Дослідження еволюції форм та методів управління системою ПТО здійснюватиметься економіко-історичним методом.

Проведення аналізу економічних аспектів управління розвитком ПТО здійснюватиметься методом соціологічного опитування, статистико-економічним методом з використанням прийомів *порівняння, групування, графічного методу*.

Ступінь впливу факторів державного регулювання на економічну

ефективність управління ПТО та щільність зв'язку між ними визначатиметься з використанням кореляційно-регресійного аналізу.

Методичні рекомендації щодо визначення показників та коефіцієнтів економічної ефективності системи управління розвитком ПТО та використання ресурсної бази надаватимуться за допомогою розрахунково-аналітичного методу.

Очікувані результати дослідження: рукопис розділу монографії, «Вплив трансформації ринкової економіки на управління розвитком ПТО»; рукопис розділу монографії «Управління розвитком ПТО в сучасних умовах: теорія і практика»; рукопис розділу до навчально-методичного посібника «Інноваційні методи управління діяльністю керівників ПТНЗ».

База дослідження - Черкаський обласний навчально-методичний центр професійно-технічної освіти, Науково-методичний центр професійно-технічної освіти у Запорізькій області, Науково-методичний центр професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області, Вище професійне училище м. Ромни Сумської області, ПТУ № 50 м. Карлівка Полтавської області, Бердичівський професійний аграрний ліцей Житомирська область, Дніпродзержинський центр підготовки і перепідготовки робітничих кадрів.

Для проведення економічних досліджень у якості джерел інформації планується також задіяти: нормативно-правову базу України, офіційні матеріали Держкомстату та його органів, Департаменту професійно-технічної освіти МОН України, матеріали Інформаційно-аналітичних центрів.

Запрошуємо до співробітництва всіх, кого зацікавила тема дослідження. Кінцевий результат наукової роботи та запровадження її результатів вбачається у наданні методичних рекомендацій щодо складання коротко-, середньо- та довгострокових прогнозів розвитку ринку праці в Україні та розробці економічно обґрунтованої стратегії розвитку системи ПТО у ринкових умовах. ([Повернутись до ЗМІСТ](#))

Чернова Тетяна, кандидат педагогічних наук.

Соціальне партнерство: початок експерименту з управління розвитком ПТО в умовах ринкової економіки

Проблеми підготовки конкурентоспроможної робочої сили завжди були актуальні. Сучасному виробництву як ніколи потрібні працівники, які володіють широким технічним світоглядом, здатні оперативно реагувати на будь-які зміни в технологічному процесі, спроможні передбачити наслідки цих змін, планувати свої дії, самостійно визначати найбільш раціональні прийоми трудових дій.

У зв'язку з цим зростає необхідність пошуку ефективної системи підготовки майбутніх кваліфікованих робітників та управління ПТНЗ за участю роботодавців. Це дозволить сформувати систему безперервної професійної освіти, оперативно розробляти і впроваджувати інноваційні педагогічні і виробничі технології, проводити незалежне та мобільне оцінювання результатів всіх видів і форм підготовки кваліфікованих робітників.

Детальне опрацювання діючої законодавчої та нормативно-правової бази показало, що зазначений спектр питань, пов'язаний з участю роботодавців у підготовці та перепідготовці кадрів, освітніх та наукових процесів регулюються чинними Законами України, зокрема «Про професійно-технічну освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про оподаткування прибутку підприємств», «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», «Про забезпечення молоді, яка отримала вищу або професійно-технічну освіту, першим робочим місцем з наданням дотацій роботодавцям» тощо.

Вищезазначене знайшло своє відображення у Програмі економічних реформ в Україні на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», Указі Президента України «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні» та Державній цільовій програмі розвитку професійно-технічної

освіти на 2011-2015 роки.

Реалізація сучасної освітньої парадигми в Україні відкрила нові можливості для розвитку соціального партнерства в управлінні ПТО в умовах ринкової економіки. Однак, досягнення необхідної якості підготовки кваліфікованих робітників, гальмується відсутністю системи соціального партнерства, узгодженої з підходами, які існують в країнах Європейського Союзу. Свідченням цього є відсутність нормативно-правового забезпечення, яке б регулювало участь соціальних партнерів у підготовці кваліфікованих робітників, оновлення кваліфікаційних характеристик з професій, які не користуються попитом на ринку праці тощо. Такий стан зумовлює необхідність забезпечення педагогічних умов щодо організації соціального партнерства в управлінні розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки.

Науково-педагогічне дослідження **«Соціальне партнерство як чинник управління розвитком ПТО в умовах ринкової економіки»** розглядається нами як соціально-педагогічний експеримент. Передбачаємо, що дослідження відбуватиметься послідовно у природних для учасників експерименту умовах, вивчатиметься стан досліджуваних об'єктів до і після введення певних умов.

Об'єкт дослідження – соціальне партнерство в управлінні розвитком ПТО.

Предмет дослідження – педагогічні умови організації соціального партнерства у ПТНЗ (на прикладі піклувальної ради).

Мета дослідження – обґрунтування педагогічних умов організації соціального партнерства на різних рівнях управління ПТО й на цій основі розроблення відповідного нормативно-правового забезпечення.

Для досягнення мети дослідження визначені такі **завдання**:

1. Проаналізувати проблеми соціального партнерства як чинника управління ПТО в педагогічній теорії і практиці.

2. Теоретично обґрунтувати педагогічні умови організації соціального

партнерства у ПТНЗ.

3. Обґрунтувати методику аналізу ринку праці у регіоні та створення піклувальної ради.

4. Теоретично обґрунтувати й розробити методику створення піклувальної ради та здійснити її експертну оцінку.

5. Розробити концепцію соціального партнерства як чинника управління розвитком ПТО в умовах ринкової економіки.

Дослідження здійснюватиметься протягом таких етапів:

І етап (січень-грудень 2013 р.) – підготовчий

Буде опрацьовано наукові джерела з досліджуваної проблеми визначено предмет, мету, основні завдання дослідження, розроблено методичний апарат, розроблено програму та методику експериментального дослідження.

Очікувані результати – розробка програми дослідження; визначення об'єктів дослідження та підготовка їх до здійснення експерименту; створення інструментарію застосування опитування, анкетування.

ІІ етап (січень-грудень 2014 р.) – констатувальний

Буде визначено критерії рівнів розвитку соціального партнерства; обґрунтовано педагогічні умови ефективного впливу соціального партнерства на управління розвитком ПТО; розроблено модель розвитку соціального партнерства в управлінні ПТО в умовах ринкової економіки.

ІІІ етап (січень-вересень 2014 р.) – формувальний

Передбачається застосування моделювання та експериментальна перевірка ефективності розробленої моделі; інтерпретація результатів, їх теоретичне осмислення, вироблення практичних рекомендацій щодо соціального партнерства як чинника управління розвитком ПТО в умовах ринкової економіки.

Узагальнювальний етап (вересень-грудень 2014 р.)

Буде здійснюватися експертне оцінювання наукових результатів НДР; підготовлені висновки щодо можливостей використання наукових розробок у

практичній роботі у системі ПТО.

База дослідження - Черкаський обласний навчально-методичний центр професійно-технічної освіти, Науково-методичний центр професійно-технічної освіти у Запорізькій області, Вище професійне училище м. Ромни Сумської області, ПТУ № 50 м. Карлівка Полтавської області, Бердичівський професійний аграрний ліцей Житомирська область, Дніпродзержинський центр підготовки і перепідготовки робітничих кадрів.

Наукова новизна і теоретичне значення отриманих результатів

полягатиме в тому, що буде:

визначено поняття «соціальне партнерство»; суть цього поняття; його структура;

обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови організації соціального партнерства у ПТНЗ (на прикладі піклувальної ради);

розроблено модель розвитку соціального партнерства в управлінні ПТО в умовах ринкової економіки;

подальшого розвитку набудуть положення щодо впровадження соціального партнерства, методів і засобів з метою управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки.

Практична значущість дослідження полягатиме в тому, що основні положення, результати дослідження можуть бути використані у професійній діяльності працівників системи ПТО з метою розвитку соціального партнерства як чинника управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки.

Впровадження одержаних висновків і рекомендацій у практику.

Планується, що хід дослідження та результати експериментально-дослідної роботи будуть обговорюватися на засіданнях лабораторії. Рукопис розділу монографії планується винести на обговорення наукових співробітників лабораторії та Вченої ради Інституту професійно-технічної освіти НАПН України.

Кінцеве оформлення результатів дослідження буде здійснено шляхом підготовки рукопису розділу колективної монографії та заключного звіту про результати дослідження.

Передбачається, що основні положення і результати дослідження будуть використані інженерно-педагогічними працівниками професійно-технічних навчальних закладів, фахівцями підприємств, установ, організацій, що займаються підготовкою робітничих кадрів для задоволення потреб сучасного ринку праці ([Повернутись до ЗМІСТ](#))

*Капран Світлана,
молодший науковий співробітник*

Методичні основи управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується високим динамізмом, якісними новоутвореннями в усіх сферах життя. Однією з умов становлення України як самостійної, економічно незалежної держави є реформування освіти. Не випадково, що серед численних трансформацій і модернізацій останніх десятиліть особливе місце відводиться створення якісно нової системи управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки.

Вивченням сутності системи професійної та професійно-технічної освіти протягом останніх десятиріч займалось багато видатних вітчизняних і зарубіжних науковців, серед яких у цій галузі слід виділити таких українських вчених, як М.М. Ващенко, Л.І. Даниленко, Т.М. Десятов, В.В. Олійник, С.М. Ніколаєнко, Н.Г. Ничкало, Л.М. Сергєєва, Г.Л. Лікарчук, О.І. Щербак. Серед російських вчених відзначимо таких дослідників як С.Я. Батишев, А.Т. Беляєва, П.В. Безпалько, О.М. Олейников, В.А. Співак, А.Г. Соколов, Б.Б. Исправников, В.М. Максимович та ін.

У науковій літературі перевага віддається вивченню суті самого процесу підготовки робітничих кадрів в професійно-технічних навчальних закладах, визначенню системи професійно-технічної освіти та їх ролі в освітній системі країни. Проте приділена незначна увага функціонуванню системи професійно-технічної освіти в умовах конкуренції з підготовки фахівців у коледжах, навчально-курсівих комбінатах, навчальних центрах на базі великих промислових підприємств та вивченню факторів, що спонукають професійно-технічну освіту удосконалювати систему управління.

Актуальність і соціально-педагогічне значення заявленої проблеми

зумовили вибір теми дослідження «Методичні основи управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки», яка входить до загальної теми лабораторії управління професійно-технічною освітою «Управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки».

Об'єктом дослідження є управління розвитком професійно-технічної освіти. **Предметом дослідження** – методичні основи управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки.

Мета полягає в дослідженні методів управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки з метою підвищення її ефективності.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на тому, що ефективність системи управління професійно-технічною освітою підвищиться, якщо функціонуватиме на основі теоретично обґрунтованих методів управління професійно-технічною освітою та готовності суб'єктів ПТНЗ до впровадження інноваційних методів управління розвитком професійно-технічної освіти в практику галузевого управління.

Реалізація мети дослідження та необхідність підтвердження висунутої гіпотези передбачають поетапне виконання низки завдань. Так на 1-му етапі – аналітико-констатувальному (2013 р.) – необхідно розробити методику та програму дослідження; здійснити аналіз нормативно-правової, психолого-педагогічної, науково-навчально-методичної літератури з проблеми дослідження; обґрунтувати методичні основи управління розвитком ПТО; розробити структуру та розпочати роботу над першим параграфом навчально-методичного посібника «Інноваційні методи управлінської діяльності керівників ПТНЗ».

Завданнями 2-го етапу – формувального (2014 р.) – є: створення програми і методики формувального експерименту, розроблення технології його проведення; забезпечення умов для проведення експерименту; перевірка

ефективності запропонованих методів управління; розроблення критерії впровадження інновацій та показників інноваційності методів управлінської діяльності; продовження роботи над рукописом розділу навчально-методичного посібника «Інноваційні методи управлінської діяльності керівників ПТНЗ».

На 3-му етапі – узагальнювальному (2015 р.) – сплановано реалізацію таких завдань, як: узагальнення результатів дослідження, проведення їхнього експертного оцінювання; підготовка рукопису розділу навчально-методичного посібника «Інноваційні методи управлінської діяльності керівників ПТНЗ» до друку.

На кожному етапі передбачено написання статей, тез, звітів про результати НДР.

Теоретичну основу дослідження складають теорії управління Ф. Тейлора і А. Файоля; соціального управління В. Афанасьєва, Д. Гвішіані та інших. і теоретичні положення, висловлені дослідниками проблем управління професійно-технічною освітою (С. Батишев, Н. Ничкало, В. Радкевич, Г.Сльникова, В.Свистун та інші). Питання управління професійно-технічною освітою досліджують В. Болгаріна, В. Григор'єва, Л. Петренко, Л. Онищук, Т. Чернова, О. Щербак та ін., напрацювання яких будуть використанні нами у процесі дослідження.

Методологічною основою є теорія галузевого управління, загальнонаукові принципи та принципи управління професійно-технічною освітою.

У процесі дослідження будуть використовуватись теоретичні (вивчення й аналіз нормативно-правової, психолого-педагогічної, науково-навчально-методичної літератури з проблеми дослідження; узагальнення результатів аналізу) та емпіричні (спостереження, анкетування, тестування, опитування, діагностування суб'єктів управління ПТО) методи.

Наукова новизна і теоретичне значення отриманих результатів

полягатиме в теоретичному обґрунтуванні інноваційних методів управління професійно-технічною освітою; подальшого розвитку отримають теоретичні положення галузевого управління.

Практичне значення дослідження полягає в підготовці рукопису навчально-методичного посібника «Інноваційні методи управлінської діяльності керівників ПТНЗ».

Нам дуже важливо почути думку методичних працівників системи ПТО щодо практичних потреб у вдосконаленні науково-методичного забезпечення управління професійно-технічною освітою, зміцнення зв'язків між наукою та практикою. ([Повернутись до ЗМІСТ](#))